

REZUMAT

Criza globală are impact asupra relațiilor sociale atât la nivel internațional cât și național. Se evidențiază mai multe dileme care nu întotdeauna au răspunsuri clare și bine definite. Una dintre ele vizează importanța și nivelul reglementării concurențiale. Există opinii care susțin necesitatea unui control concurențial mai rigid pentru perioada crizei, motivând că vor fi posibil "obrăznicia" și abuzurile din partea unor companii în perioade mai dificile. Alții, dimpotrivă, consideră necesitatea unui control în domeniul concurenței mai moderat, căci "criza" și așa vine cu suficiente probleme, tolerând firmelor unele mici lacune, permițându-le astfel supraviețuirea.

Deci, problema apariției crizei nu constă în lipsa concurenței sau a intensificării ei, ci în lipsa reglementării pieței. O reglementare optimă ar fi o soluție absolut necesară pentru ieșirea din impas. Este complicat să vorbim despre concurență fără a specifica abordările științifice și evoluția lor.

Pentru a definitiva opinia asupra procesului concurențial este necesară abordarea următoarei dependențe: teoria concurențială – politicile concurențiale – reglementarea concurențială. Desigur, reglementarea concurențială este un concept important și tratat în mod diferit. În legislația UE, nu există o definiție clară a concurenței economice. Fiecare țară implementează conceptul său și sistemul legislativ. În fond, implementarea normelor concurențiale este o decizie zilnică de alegere între interdicție și permisivitate. Iată de ce crește importanța și rolul definitivării procedurilor aplicării legislației concurențiale.

I. CARACTERISTICA GENERALĂ A LUCRĂRII

Actualitatea temei cercetate. Legislația concurențială este nouă atât la nivel internațional (50 -100 ani) cât și la nivel național (10-20 ani). Multe probleme apar în etapa implementării legislației concurențiale. Pentru o implementare eficientă este absolut necesar un set complex de proceduri care să faciliteze realizarea acțiunilor, concretizată în formarea unei matrice complexe a procedurilor în dreptul procesual concurențial.

Termenul de concurență are rădăcini în teoriile clasice, evoluând până la noul concept a concurenței, care a fost lansat în secolul 21. Acest concept al concurenței a fost promovat atât de clasa politică cât și de societate de-a lungul timpului. Cauza principală a apariției fenomenului revoluționar concurențial a fost creșterea

economică a organizațiilor industriale, favorizând utilizarea de către mediul de afaceri a normelor concurențiale necesare în acea perioadă.

În lucrările savanților precum Adam Smith, Claude Cournot, Leszek Balcerowicz au studiat teoria mâinii invizibile, care sugerează că indivizii care își urmăresc propriul interes, promovează interesul societății, deși acțiunile lor nu au acest scop. Mâna invizibilă rămâne un concept puternic în materie de concurență, însă, având în vedere recenta evoluție a piețelor, scepticismul cu privire la aplicarea sa începe să câștige teren.

Ideea de bază a lui Smith a pornit de la faptul că întreprinzătorii care doresc să atragă clientela rivalilor au tendința de a a-și îmbunătăți produsele și de a le inova pentru a reduce costurile. Aceste demersuri sporesc profitul inovatorilor pe termen scurt însă rivalii răspund cu aceeași monedă, adoptând inovații similare, concurența reușind astfel să reducă atât prețul de vânzare cât și profitul. În cele din urmă, potrivit lui Smith, consumatorii se bucură de cele mai mari avantaje.

Odată cu evoluția societății și schimbarea frontierelor geopolitice, Uniunea Europeană a dezvoltat o piață comună pentru statele sale membre cu un singur scop - avantajul economic bazat pe principiile de concurență. Este foarte clar că economia are un rol important în materia legislativă concurențială. După cum a menționat și Jean Tirole, - premiat recent cu Premiul Nobel, 2014 – economia joacă un rol crucial în materie de concurență. Aceasta poate fi demonstrată prin existența mai multor termeni cheie utilizați în legea concurenței, și anume: conceptul de “concurență”, “monopol”, “oligopol” și ”bariere de intrare” sunt noțiuni ce derivă din legea concurenței nu din domeniul altor științe și sunt parte a domeniului economic. Aplicarea și implementarea legii concurenței nu poate avea loc fără a fi luate în considerație aspectele economice.

Concurența poate fi definită ca un domeniu unde economia se întâlnește cu dreptul. Așadar, calificarea legală a comportamentului anticoncurențial, datorită pericolului social a acestuia este foarte importantă. Ca răspuns la importanța relațiilor concurențiale pentru funcționarea statului, cu 50- 80 de ani în urmă, în Europa, Canada, SUA au fost înființate autoritățile de concurență. În Republica Moldova prima autoritate de concurență a fost instituită în anul 2007. Se numea Agenția Națională Pentru Protecția Concurenței, și a activat în baza Legii cu privire la protecția concurenței nr.1103 din 30 iunie 2000.

Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană au fost formal lansate odată cu semnarea, la 28 noiembrie 1994, a Acordului de Cooperare și Parteneriat, care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Astfel integrarea europeană constituie

obiectivul principal și ireversibil al agendei interne și externe a Republicii Moldova. Economia Republicii Moldova este caracterizată de un nivel scăzut de competitivitate. În pofida unor schimbări sociale esențiale, pe piețele de mărfuri ale Republicii Moldova încă nu s-a dezvoltat o concurență eficientă, fapt care a fost determinat de mai mulți factori interni și externi.

În vederea asigurării concurenței eficiente și loiale pe piețele de mărfuri ale Republicii Moldova, legislația cu privire la concurență necesita o nouă reglementare conceptuală și astfel s-a adoptat noul cadru normativ, Legea concurenței nr.183 din 11 iulie 2012, iar autoritatea de concurență Agenția Națională pentru Protecția Concurenței s-a reorganizat în Consiliul Concurenței.

Noul cadru normativ adoptat este aliniat la acquis-ul UE și prevede noi mecanisme pentru înlăturarea încălcărilor concurențiale.

Este important ca mediul de afaceri să respecte regulile concurențiale și de asemenea este important ca în legislația concurențială să existe norme procesuale bine determinate atât pentru stabilirea încălcărilor concurențiale cât și pentru înlăturarea lor.

Cercetarea aceasta am efectuat-o comparând, pe de o parte, practicile naționale cu cele europene, pe de altă parte, și procedurile din dreptul procesual concurențial cu procedurile din alte ramuri de drept procesual.

Teza de doctorat, ”Studiul comparat al procedurilor aplicate practicilor anticoncurențiale“, propusă atenției are ca **scop** analiza complexă a mecanismului legal de asigurare a unui mediu concurențial loial și procedurile aplicate în procesul examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale.

În vederea realizării scopului propus, am identificat următoarele **sarcini**:

1. Examinarea necesității, actualității și rolului reglementării relațiilor concurențiale;
2. Determinarea locului ramurii dreptului procesual concurențial în cadrul sistemului de drept;
3. Identificarea particularităților, premizelor și elementelor raportului juridic procesual concurențial;
4. Analiza complexă a procedurilor legale aplicate în asigurarea unui mediu concurențial loial;
5. Sistematizarea actelor procesuale și procedurale în cadrul aplicării legislației concurențiale procedurale.

Noutatea științifică a lucrării constă în:

1. definirea ramurii de drept procesual concurențial;
2. determinarea elementelor ramurii dreptului procesual concurențial;
3. descrierea principiilor ramurii dreptului procesual concurențial; analiza particularităților raporturilor juridice procesual concurențial, prin prisma:
  - temeiurile apariției raportului juridic procesual concurențial
  - elementele și particularitățile raportului juridic procesual concurențial;
4. elaborarea matricei diviziunii procedurale în cazul investigării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale;
5. sintetizarea procedurilor noi în procesul investigației încălcării legislației concurențiale.

Ca un fir roșu în lucrare se evidențiază necesitatea reglementării procedurale a relațiilor ce apar în procesul examinării cazurilor încălcărilor concurențiale.

Autorul propune elaborarea matricei diviziunii procedurale, care reprezintă o totalitate sistemică și situațională de proceduri ce apar în cadrul relațiilor desfășurate pe parcursul fazelor de examinare a încălcărilor legislației concurențiale.

Este important de menționat caracterul situațional al matricei diviziunii procedurale, ținând cont de diferența aplicării normelor procedurale fiecărei încălcări concurențiale.

Reieșind din specificul relațiilor, elementelor și caracteristicilor ce apar în procesul examinării încălcărilor legislației concurențiale s-a propus definirea dreptului procesual concurențial, ca ramură distinctă de drept, ce constituie un element al noutății științifice al lucrării.

II. CONȚINUTUL DE BAZĂ AL LUCRĂRII

Am început cercetarea noastră cu o analiză complexă a premizelor existenței dreptului procesual concurențial. Analizând sistemul de drept și evoluția sa, l-am descris ca o construcție definită a relațiilor sociale.

Prezintă interes corelarea dintre complexitatea nevoilor umane și impactul lor asupra motivației. Nevoile omenești cresc, de la cele fiziologice (absolut necesare) – de supraviețuire, hrană, adăpost, odihnă, securitate fizică și protecție fiziologică, - la nevoi sociale, deci de apartenență la un grup, interacțiune socială, afecțiune, sprijin. Și doar după satisfacerea celor enumerate, se poate trece la ultimele 2 trepte (conform teoriei lui Maslow): stimă, respect și autorealizare, necesitatea de realizare a potențialului propriu și dezvoltarea personalității. Prin prisma acestui concept clasic,

putem explica și apariția raporturilor juridice procesual concurențiale. Necesitățile umane constituie fundamentul și motivația reglementării relațiilor procesual concurențiale.

Nu putem vorbi de drepturi ce reglementează relații specifice, de exemplu: relațiile concurențiale între agenți economici, doar în condiții în care prioritar sunt satisfăcute drepturile de bază, ce asigură protecția juridică a nevoilor primare (dreptul la viață, la securitate, etc.).

Abordând sistemul de drept ca o totalitate de părți independente, ramuri de drept și instituții juridice, constatăm existența unui sistem complex, deschis, care interacționează nu numai cu mediul social, ci și cu fiecare din părțile sale componente, deci atât cu factorii exteriori, cât și interiori.

Astfel normele dreptului, inclusiv ale dreptului concurențial, se grupează în funcție de raporturile fundamentale vis-à-vis de practicile anticoncurențiale, subiecții relațiilor concurențiale, etc.

Structura legislației în ansamblu, sau în afara ramurilor legislației corespunzătoare ramurilor sistemului de drept, cuprinde și alte ramuri de drept.

În cazul litigiilor în domeniul concurenței, reglementarea relațiilor procesuale se regăsește în mai multe acte normative și conduce la ideea separării unei ramuri de drept public distinct. Existența și delimitarea dreptului procesual concurențial este o realitate și necesitate actuală. Nu putem discuta în profunzime despre dreptul procesual concurențial fără a oferi câteva specificații legate de conceptul de concurență.

Ca proces, concurența există dintotdeauna, doar că odată cu atingerea anumitei etape în evoluția omenirii au început să apară anumite reglementări ale acestui proces. Au apărut curente științifice și școli care au dezvoltat acest concept, atât sub aspect dinamic, cât și static.

Pornind de la primele acte antimonopol, de exemplu: în anul 483, “constituția despre prețuri” a împăratului Zenon, ce conținea unele restricții la monopoluri, restricțiile de acordare a licențelor (Anglia, 1561), ajungem la unul din cele mai importante acte antimonopol adoptat în 1890 – legea lui Sherman, care încearcă să stabilească o legătură între funcționarea regulilor concurențiale și bunăstarea consumatorilor.

În SUA, legea cadru antimonopol apare la începutul sec. XX, odată cu apariția FTC (Comisia Federală a Comerțului), autoritate de concurență din SUA.

Am descris dezvoltarea conceptului de concurență prin prisma școlilor din Chicago, Harvard, Bruxelles, care, în timp, au influențat asupra reglementărilor UE, și

anume la tratatul de la Roma. Tot în acest capitol este redată evoluția modificărilor legislative europene, care au stabilit elementele fundamentale atât în noțiuni de concurență, cât și în legislația concurențială. Un moment aparte rămâne corelarea legislației naționale concurențiale cu cea europeană în materie de conținut precum și în ierarhizarea prioritară.

Dar ceea ce cu desăvârșire este deficitar tratat în literatura de specialitate, sunt procedurile aplicate examinării cazurilor încălcării legislației concurențiale, ce permit implementarea eficientă a activității statului în domeniul concurențial.

Este unanim acceptată ideea potrivit căreia concurența duce la creșterea bunăstării, eficienței și reprezintă un motiv important pentru inovații. Dar, de asemenea, este acceptată și opinia conform căreia concurența nu poate soluționa toate problemele care pot apărea în economie, și că intervenția statului este necesară și argumentată îndeosebi în aceste cazuri.

Cea mai discutată ipoteză este nivelul de reglementare, deci nivelul de intervenție a statului în economie, pentru a nu distorsiona concurența, dar și păstrarea echilibrului social. Statul poate utiliza mai multe instrumente, printre care și acordarea ajutorului de stat.

Versiunea consolidată a TFUE, în art.107 alin.1, prevede că sunt incompatibile cu piața comună ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau sectoare de producție, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale între statele membre.

În mod concret, ajutoarele de stat, ca formă de intervenție a statului în economie, se manifestă prin acordarea de subsidii, inclusiv la export, scutiri sau reduceri de sarcini fiscale sau sociale, garanții de credite sau acordarea de credite cu dobândă redusă sau amânarea restituirii lor, transformarea împrumuturilor garantate în capital, practici incorecte privind prețurile interne la produse și servicii, ajutoare regionale și sectoriale, cedarea de terenuri și clădiri cu titlu gratuit sau în condiții deosebit de avantajoase etc.

Încheiem capitolul I cu descrierea detaliată a legislației naționale concurențiale, de la primele norme juridice în Hotărârea Guvernului RSS Moldova în 1991, până azi, când avem o evoluție mai consistentă a legislației naționale concurențiale. În anul 2012 a fost adoptată legea nouă a concurenței Legea Concurenței nr.183 din 11.07.2012, publicată în Monitorul Oficial 14.09.2012, în continuare Legea concurenței din Republica Moldova nr.183/2012. Această lege, fiind una perfect europeană, ține cont și de cele mai bune practici, inclusiv din România, reglementând

atât activitatea cât și compartimentele organului nou format: Consiliul Concurenței, încălcările anticoncurențiale, prevenirea și înlăturarea lor, și răspunderea pentru săvârșirea acestora.

Reglementarea concurenței în Republica Moldova este guvernată de Legea concurenței nr.183/2012¹ și Legea cu privire la ajutorul de stat nr.139/2012². Obiectul legii concurenței este prevenirea și contracararea practicilor anticoncurențiale și a concurenței neloiale, autorizarea concentrărilor economice. Tot aici se stabilește rolul și cadrul juridic în raport cu competența și activitatea Consiliului Concurenței. Consiliul Concurenței este autoritatea care este responsabilă pentru încălcarea legislației concurențiale și deține atribuții de autorizare, monitorizare și raportare a ajutorului de stat.

Legea concurenței din Republica Moldova nr.183/2012 prevede în mod expres transpunerea prevederilor art. 101–106 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 25 martie 1957, prevederile Regulamentului (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din Tratat, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L1 din 4 ianuarie 2003, și, parțial, prevederile Regulamentului (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004, privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L24 din 29 ianuarie 2004.

În același set al legislației concurențiale naționale, putem include și Legea cu privire la ajutorul de stat nr. 139 din 15.06.2012, publicată în Monitorul Oficial, 16.08.2012, adoptată tot în contextul negocierii Acordului de Asociere RM-UE, a cărei implementare corectă și eficientă va duce la minimalizarea distorsionării concurenței de către stat.

Pentru prima dată ajutorul de stat în Republica Moldova a fost reglementat prin Legea cu privire la ajutorul de stat nr. 139 din 15.06.2012 care stabilea :

- modalitățile de autorizare, monitorizare și raportare a ajutorului de stat acordat beneficiarilor din toate sectoarele economiei naționale, cu excepția sectorului agricol, în vederea menținerii unui mediu concurențial normal;
- determinarea tipului și formei ajutorului de stat;
- evaluarea compatibilității cu mediul concurențial normal a fiecărei categorii de ajutor de stat.

---

¹ Legea RM a concurenței nr.183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 193-197 din 14.09.2012

² Legea RM cu privire la ajutorul de stat nr.139 din 15.06.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 166-169a din 16.08.2012

Dacă în capitolul I am explicat necesitatea și premisele existenței dreptului procesual concurențial, în capitolul II: ”Aspecte teoretico – conceptuale ale ramurii dreptului procesual concurențial “ am definit caracteristicile, elementele și principiile dreptului procesual concurențial. S-a delimitat dreptul procesual concurențial de alte ramuri ale dreptului, analizând criteriile de structurare ale sistemului de drept. În cazul examinării încălcărilor concurențiale, relațiile procesuale au un caracter specific și un obiect distinct de reglementare. Metoda de reglementare utilizată în relațiile procedurale între autoritățile de concurență și ceilalți actori ai pieții și participanți la investigații este una caracterizată prin raporturi de subordonare. Au fost analizate principiile comune și speciale, interesul social, sancțiunile juridice și calitatea subiecților raporturilor juridice.

Delimitarea dreptului procesual concurențial de alte ramuri de drept se poate face prin analiza concordanței criteriilor de structurare ale sistemului de drept. Unul dintre criteriile de bază pentru delimitarea unei ramuri de drept este obiectul de reglementare.

I. *Obiectul de reglementare* al unei ramuri de drept presupune un anumit grup de relații sociale, raporturi sociale care au anumite trăsături specifice ramurii respective.

Relațiile sociale care apar în procesul examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale se caracterizează prin apariția concomitentă cu reglementările dreptului procesual concurențial. Deși dreptul procesual concurențial nu corespunde unui act normativ cu același profil, reglementarea procesului examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale se conține de legislația concurențială, delimitându-se de normele materiale. Astfel obiectul propriu de reglementare reprezintă relațiile procesuale ce apar în cadrul examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale.

Constatarea faptului constituirii unei ramuri de drept distincte numai în baza existenței obiectului propriu de reglementare este insuficientă, din aceste considerente este necesară continuarea analizei dreptului procesual concurențial prin prisma criteriilor de structurare ale sistemului de drept: metoda de reglementare, principiile comune, interesul social, sancțiunile juridice, calitatea subiecților raporturilor juridice.

II. *Metoda de reglementare* reprezintă mijlocul utilizat de legiuitor pentru exercitarea unei anumite influențe asupra diferitor relații sociale. În funcție de criteriul dat, deosebim metode bazate pe principiul egalității părților, metoda autoritaristă, metoda autonomismului, a recomandărilor.

Reglementarea relațiilor procedurale care apar între autoritățile de concurență, părți și alți participanți în procesul examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale, caracterizează dreptul procesual concurențial prin raporturi de subordonare, metoda utilizată fiind cea autoritaristă.

III. *Principiile comune* sunt reguli generale de bază, comune majorității normelor de drept ce compun ramura de drept.

Dreptul procesual concurențial este caracterizat de următoarele principii: principiul proporționalității, principiul prezumției nevinovăției, principiul legalității, principiul protejării informațiilor confidențiale, principiul independenței, principiul adevărului, principiul oficialității, principiul egalității părților, principiul publicității, principiul oralității, principiul contradictorialității, principiul dreptului la apărare, principiul disponibilității, principiul nemijlocirii și principiul continuității etc. Examinarea principiilor dreptului procesual concurențial ne permite să constatăm că pe lângă principiile comune mai multor ramuri de drept, mai sunt și principii caracteristice numai dreptului procesual concurențial, cum ar fi: principiul proporționalității, principiul protejării informațiilor confidențiale etc.

IV. *Interesul social* poate determina desprinderea unor raporturi juridice dintr-o ramură de drept și migrarea spre unele înrudite, ce fac parte dintr-o altă ramură sau spre o ramură de drept în formare ca urmare a importanței pe care o are la un anumit moment dat în societate o anumită realitate socială.³

Abordând dreptul procesual concurențial, putem constata că această ramură de drept poate fi apreciată ca o ramură de drept mixtă de natură complexă, care s-a creat ca răspuns la interesul social pentru reglementarea relațiilor ce apar în procesul aplicării legislației concurențiale, și separarea lor de grupul de norme ce dirijau anterior aceste relații în alte ramuri de drept cum ar fi: dreptul concurenței, dreptul administrativ, dreptul procesual civil etc. Dreptul procesual concurențial vizează atât valori în ocrotirea cărora este interesată întreaga societate (economie de piață veritabilă, concurența loială), cât și valori în ocrotirea cărora este interesată numai persoana lezată (secretul comercial sau informația confidențială a întreprinderii).

V. *Sancțiunile juridice* aplicate în dreptul procesual concurențial se pot delimita în două grupe: sancțiuni ce vizează legalitatea actelor și sancțiuni de ordin pecuniar. Astfel, ca și în cazul altor ramuri de drept procesual, actele procedurale întocmite cu încălcarea legislației sunt lovite de nulitate. Sancțiunile de ordin pecuniar

---

³ Popa Carmen, Teoria generală a dreptului, Editura: Lumina Lex, 2001, p. 302

(amenziile) au un caracter distinct sub aspectul modului de aplicare și mărimii acestora.

VI. *Calitatea subiecților* raporturilor juridice este un criteriu auxiliar de delimitare a ramurii de drept. Astfel, subiecții relațiilor de drept procesual concurențial au calități speciale: unul din subiecte este autoritatea de concurență – Consiliul Concurenței, alt subiect obligatoriu este întreprinderea în calitate sa de participant la relațiile concurențiale pe piață.

În concluzie, după analiza dreptului procesual concurențial prin prisma criteriilor de structurare ale sistemului de drept, putem constata că suntem în prezența unei veritabile ramuri de drept, cu obiect de reglementare propriu, metodă de reglementare, principii comune, interes social, sancțiuni juridice și calitatea subiecților.

În calitate sa de ramură de drept distinctă, Dreptul procesual concurențial se caracterizează ca:

1. ramură de drept public, deoarece: a) protejează un interes comun tuturor indivizilor societății, în special aplicarea legislației concurențiale în vederea instituirii unei veritabile economii de piață cu o concurență loială; b) prin natura sa, dreptul procesual concurențial este un drept imperativ; c) se manifestă cu preponderență prin acțiunea autoritară a Consiliului Concurenței; astfel reglementările dreptului procesual concurențial guvernează activitatea Consiliului Concurenței, precum și relațiile acestuia cu alți subiecți (întreprinderi, autorități publice etc.);

2. ramură de drept mixtă de natură complexă, deoarece întrunește instituții juridice din mai multe ramuri de drept, și, deși aparent, este o ramură de drept intern, include multiple norme de drept internațional pe care statele semnatare se obligă să le aplice, inclusiv prin armonizarea legislației naționale;

3. drept sancționator, reglementează modalitatea de valorificare a dreptului persoanei în fața autorității de concurență și a instanțelor de judecată;

4. drept procedural, reglementează relațiile dintre subiecții de drept și organele de stat competente în a soluționa divergențele ivite ca urmare a nerespectării normelor dreptului concurenței.

Fiecare ramură a dreptului reglementează un anumit domeniu al relațiilor sociale. Astfel, și dreptul procesual concurențial este constituit din ansamblul de norme juridice ce conțin reguli procedurale necesare bunei desfășurări a examinării încălcărilor legislației concurențiale.

Dreptul procesual concurențial cuprinde totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea autorităților statului, a părților, precum și raporturile ce se

stabilesc în procesul de constatare a faptelor ce constituie încălcări ale legislației concurențiale și a aplicării sancțiunilor și măsurilor prevăzute de legislația concurențială celor care le-au săvârșit.

În paralel cu definirea dreptului procesual concurențial, un alt element de noutate în cercetare este reprezentat de matricea divizării procedurale a aplicării prevederilor legislației procedurale concurențiale. Având în vedere că asigurarea aplicării prevederilor legislației procesual concurențiale este o activitate complexă, ce vizează mai multe domenii legislative și mai multe organe, printre caracteristicile dreptului procesual concurențial se impune divizarea acesteia în câteva elemente principale numite faze procesuale.

Nu orice componentă a aplicării legislației procesual - concurențiale poate fi considerată ca fază procesuală, în acest sens existând diviziuni mai mici. Așadar, procesul aplicării legislației concurențiale procesuale poate fi împărțit în: *faze, etape, stadii, momente*.

Fazele corespund celor mai importante grupări, criteriul fiind principalele activități procesuale: examinarea încălcării concurențiale, judecata, punerea în executare. Fazele și activitățile se desfășoară succesiv, progresiv și coordonat. În unele situații anumite faze pot lipsi din procesul de aplicare a legislației concurențiale. Astfel, în cazul comiterii unor acte de concurență neloială, dacă întreprinderea ale cărei interese legitime au fost lezate a depășit termenul de prescripție, se poate adresa direct la instanța de judecată. Executarea benevolă sau neatacarea Deciziei Consiliului Concurenței exclude etapa judecării.

În continuare descriem și comparăm elementele și principiile dreptului procesual concurențial cu principiile dreptului procesual civil.

Principiile dreptului procesual concurențial comune cu alte ramuri de drept sunt: principiul legalității, principiul independenței, principiul adevărului, principiul oficialității, principiul disponibilității, principiul egalității părților, principiul dreptului la apărare, principiul publicității, principiul oralității, principiul contradictorialității, principiul nemijlocirii, principiul desfășurării procesului în limba română.

În paralel analizăm caracteristicile dreptului procesual concurențial.

Reieșind din analizele efectuate pe parcursul capitolului, putem concluziona, că dreptul procesual concurențial este o ramură de drept distinctă, cu elemente și principii proprii, iar necesitatea delimitării acesteia este evidentă și actuală.

Capitolul III “Raportul juridic procesual concurențial”. Deși în literatura de specialitate raportul juridic procesual este abordat foarte puțin, considerăm oportună

și necesară examinarea acestui subiect, deoarece doar în prezența unui raport juridic distinct putem vorbi de o ramură de drept veritabilă.

Pentru a defini raportul juridic procesual concurențial este necesară evidențierea trăsăturilor acestor relații, cu particularitățile lor. Astfel, considerăm oportun să pornim de la abordarea prin care raportul juridic reprezintă relația socială reglementată de norma juridică, deci o relație dintre anumiți participanți determinați, legați printr-un sistem de drepturi și obligații, care poate fi apărată prin forța coercitivă a statului.

Raportul juridic procesual concurențial are *caracter volițional*. Ca atare, raportul juridic procesual este terenul pe care se întâlnesc două voințe: voința statală stipulată în normele legislației concurențiale și voința subiecților participanți la raporturile procesuale concurențiale. În raporturile procesuale concurențiale, corelația dintre voința individuală și voința generală este determinată de caracterul imperativ al normelor procesual concurențiale.

Raporturile juridice procesual concurențiale *promovează, încurajează și apără valorile sociale*. Economia de piață, proprietatea privată, concurența loială, dreptul la apărare etc. sunt valori sociale consacrate în Constituție și ocrotite de legislația concurențială. Atentarea la valorile sociale orientate spre asigurarea unei economii de piață funcționale este pedepsită.

O altă caracteristică a raporturilor juridice procesual concurențiale este faptul că acestea reprezintă *expresia evoluției istorice a relațiilor sociale*. Numai odată cu trecerea la economia de piață putem vorbi despre concurență. În cadrul economiei centralizate, rivalitatea dintre întreprinderi lipsea, deoarece lipseau premisele pentru existența concurenței economice. Instituirea mecanismului economiei de piață a impus adoptarea legislației concurențiale și crearea unei autorități de concurență competentă în aplicarea normelor concurențiale. Relațiile cu autoritățile de concurență a subiecților participanți la practicile anticoncurențiale sunt bazate pe principiile legalității, principiului dreptului la apărare, independenței autorității de concurență etc., și s-au materializat în normele procesual concurențiale. Astfel, putem constata că raportul juridic procesual concurențial este un *raport reglementat de normele dreptului procesual concurențial*. Aceste norme stabilesc capacitatea de drept a întreprinderilor și autorităților administrației publice, competența autorității de concurență.

În lumina analizei efectuate, putem constata că *raportul juridic procesual concurențial* este un raport social de suprastructură, care se naște pe baza normelor procesual concurențiale care apar între autoritatea statului și participanții la acțiunile

anticoncurențiale, care sunt titulari de drepturi și obligații juridice, realizarea cărora este asigurată de forța coercitivă a statului.

Trăsăturile specifice ale raportului juridic procesual concurențial sunt:

a) Subiect obligatoriu al raportului juridic procesual concurențial este autoritatea de concurență, împuternicită să aplice legislația concurențială. Alți subiecți ai raportului juridic procesual concurențial sunt participanții la practicile anticoncurențiale. În acest caz, deosebim *reclamantul* - de regulă, este întreprinderea care a suferit ca rezultat al unor acțiuni/inacțiuni de limitare a concurenței, pârâțul - întreprinderea sau autoritatea administrației publice care a limitat concurența.

b) Subiecții raportului juridic procesual concurențial nu sunt egali în drepturi și obligații. Astfel, sunt necesare două categorii de relații: 1) dintre autoritatea de concurență și participanții la acțiunile anticoncurențiale și 2) dintre participanții la acțiunile anticoncurențiale. În cazul relațiilor dintre participanții la acțiunile anticoncurențiale, considerăm că este respectat principiul egalității în fața legii.

c) Raporturile juridice procesual concurențiale se nasc, se modifică sau se sting pe baza manifestării unilaterale de voință, și această voință unilaterală se manifestă din oficiu sau la cerere.

d) O altă trăsătură a raportului juridic procesual concurențial este aceea că acesta contribuie la soluționarea conflictelor juridice apărute din nerespectarea legislației concurențiale pe o anumită piață relevantă.

e) Ultima trăsătură a raportului juridic procesual concurențial o constituie natura răspunderii pentru subiectul raportului care nu-și respectă obligațiile ce-i revin din raportul juridic în care este parte. Încălcarea obligațiilor ce izvorăsc din raportul juridic procesual concurențial atrage aplicarea sancțiunilor pentru încălcarea normelor procesuale ale Legii concurenței.

Raportul juridic procesual concurențial este un element distinct al mecanismului general de reglementare juridică, reprezentând un sistem dinamic de mijloace legale prin care se reglementează activitatea de aplicare a legii de către autoritățile statului, în vederea înfăptuirii justiției și instituirii unui mediu concurențial loial.

Fiecărui raport juridic procesual concurențial îi sunt caracteristice trei elemente: subiectul, obiectul și conținutul.

Subiectul reprezintă un element distinct și important pentru identificarea oricărui raport juridic procesual concurențial.

Raporturile juridice procesuale sunt bazate pe principiul subordonării. Astfel, în raporturile juridice procesuale, întotdeauna există subiecți cu putere de decizie. În

raporturile juridice procesuale unul și același subiect, cu competență decizională în diferite etape a procesului cu diferiți subiecți, poate avea calitate diferită. De exemplu, în faza examinării cazului de instanța de judecată, Consiliul Concurenței este subordonat în relațiile cu instanța, pe când, în faza premergătoare Consiliul Concurenței, este un organ independent.

Ținând cont de particularitățile raporturilor juridice procesuale, se propun mai multe clasificări ale acestor subiecți: în funcție de interesul juridic al subiecților: persoanele cu interes juridic în soluționarea cauzei, la rândul lor, pot fi persoane care au interes propriu (material) în soluționarea cauzei, persoane care au interes public (procesual) în soluționarea cauzei. Persoane care nu au interes în soluționarea cauzei. În funcție de importanța participării la derularea procesului, subiecții pot fi divizați în două categorii: subiecți obligatorii: autoritatea publică și subiecții care au comis încălcări ale legii, subiecți facultativi: alți subiecți ai relațiilor procesual concurențiale care nu au interes în soluționarea cauzei (martori, experți, interpreți etc.). În funcție de statutul subiecților raporturilor juridice procesuale: subiecți subordonați, cuprind persoanele care au un interes propriu în soluționarea cauzei, subiecți superiori, sunt autoritățile statului care dispun de anumite competențe în procesul organizării examinării cauzei.

Obiectul raportului juridic procesual concurențial este rezultatul activității participanților la procesul de examinare a cazului de încălcare a legislației concurențiale, care satisface interesul procesual al persoanelor interesate în examinarea cazului.

Acesta poate fi calificat ca un obiect general caracteristic tuturor raporturilor juridice procesual concurențiale. Totodată, fiecărui raport procesual concurențial îi este caracteristică existența unui obiect special. De exemplu: obiectul special al relațiilor dintre autoritatea de concurență și reprezentant îl formează drepturile și interesele reprezentatului, apărute de lege; obiectul special al relațiilor procesuale dintre autoritatea de concurență și martor îl constituie informația despre faptele ce au importanță pentru caz.

Ținând cont de definiția conținutului raporturilor juridice procesuale prezentată mai sus, precum și de particularitățile dreptului procesual concurențial, *conținutul raportului juridic procesual concurențial* poate fi prezentat ca relația subiecților raportului juridic procesual concurențial, determinată de drepturi și obligații subiective, competența autorității de concurență, răspunderea juridică pentru încălcarea normelor de procedură și conduita corespunzătoare procesului de examinare a cazurilor de încălcare a legislației concurențiale.

Analizând obiectul raportului juridic procesual, am stabilit că cel concurențial este rezultatul activității participanților la procesul de examinare a cazurilor de încălcare a legislației concurențiale, ce satisface interesul în examinarea cazurilor respective. Și respectiv, că conținutul raportului juridic procesual concurențial reprezintă relația subiecților raportului juridic procesual concurențial determinată de drepturile și obligațiile subiective, competența autorității de concurență, răspunderea juridică pentru încălcarea normelor de procedură concurențială cât și procedurile de examinare a cazurilor de încălcare a legislației concurențiale.

Capitolul IV ”Procedurile aplicate în cadrul examinării practicilor anticoncurențiale“ este unul din capitolele importante care descrie cu lux de amănunte procedurile specifice fiecărei acțiuni și subacțiuni din matricea divizării procedurale, reflectând experiența Consiliului Concurenței din România, Consiliului Concurenței din Republica Moldova și Directoratului General pentru Concurență a Comisiei Europene. Sunt descrise toate fazele, etapele, stadiile și momentele prin prisma atât a procedurilor ce există în legislația în vigoare, cât și a celor ce sunt implementate conform actelor interne, sau se propun a fi implementate.

Matricea diviziunii procedurale reprezintă o totalitate sistemică și situațională de proceduri ce apar în cadrul relațiilor desfășurate pe parcursul fazelor de examinare a încălcărilor legislației concurențiale.

Astfel, procesul examinării încălcării legislației concurențiale a fost structurat în trei faze, divizate în mai multe etape și stadii.

În prima fază, examinarea *încălcării legislației concurențiale de către autoritatea de concurență*, activitatea acesteia este guvernată de reglementările dreptului procesual concurențial. Scopul activității în această fază este examinarea procedurală complexă a practicilor anticoncurențiale, folosind actele legale procesuale și procedurale. Este faza în care se formalizează relațiile dintre Consiliul Concurenței și alți actori ai pieții: întreprinderi, asociații, autorități publice pentru desfășurarea eficientă a investigației.

Ansamblul de proceduri utilizate în faza întâia poate fi divizat în 3 etape:

I.1. Examinarea preliminară a cazului. Procedura de examinare preliminară (1.1) poate fi realizată:

- la plângerea depusă de persoana afectată de practica anticoncurențială
- din oficiu, în baza informațiilor acumulate de autoritate
- a) Depunerea plângerii se efectuează la sediul Consiliului Concurenței sau prin poștă. Plângerea trebuie să corespundă cu formularul, iar

autorul trebuie să demonstreze interesul legitim. Aici începe evaluarea inițială a plângerii, la obiectul corespunderii formularului. Putem specifica 2 momente:

(01) Dacă plângerea nu corespunde formularului, ea nu se consideră plângere, doar informație de ordin general. Perioada de examinare formală a plângerii nu poate depăși 15 zile. Plângerea poate fi restituită la cererea autorului.

(02) Dacă plângerea corespunde formularului, se începe examinarea faptelor care trebuie stabilite și încadrarea legală a comportamentului ce constituie obiectul plângerii.

b) Altă metodă de inițiere a examinării preliminare este examinarea din oficiu. Această metodă poate fi utilizată preponderent când avem cazuri de interes public major și suficiente materiale, care ar fi condus la unele semne de încălcare a legislației concurențiale.

Conform Legii concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012, examinarea preliminară nu poate depăși 30 de zile lucrătoare de la data depunerii plângerii, în România, examinarea preliminară nu poate depăși 60 de zile lucrătoare, dar în ambele cazuri legislația nu prevede consecințele depășirii termenului acordat pentru examinarea preliminară.

Refuzul autorității de a soluționa o cerere în forma sa expresă (manifestat) sau implicit (tacit) este de altfel considerat ca act administrativ, în sensul de voință a acesteia, tocmai în acest scop. Autoritățile administrației publice trebuie să răspundă dacă prin activitatea sau tăcerea lor se produc daune sau pagube. Astfel, nesoluționarea în termen a plângerii conferă dreptul petiționarului de a cenzura activitatea autorității prin intermediul instanței de contencios administrativ.⁴

Conform procedurii interne, am divizat etapă **Examinării preliminare a cazului** (1.1) în 2 stadii:

I.1.1 examinarea preliminară de către subdiviziunile de specialitate ale Consiliului Concurenței;

I.1.2 examinarea preliminară cu participarea Plenului Consiliului Concurenței.

Pe parcursul examinării preliminare, Consiliul Concurenței poate solicita documente și informații de la toate părțile implicate în această examinare. În rezultatul examinării materialelor, executorul, dacă nu se găsește temei rezonabil, poate termina stadiul I.1.1 cu informarea autorului plângerii despre lipsa temeiului rezonabil. Consiliul Concurenței din Republica Moldova oferă autorului 10 zile pentru examinarea punctului de vedere și prezentarea probelor și observațiilor

---

⁴ Ghencea Flavia, Aspecte teoretice și practice cu privire la nesoluționarea în termen a unei cereri adresate autorităților administrației publice // Revista de drept public nr.4/2011, p.55-63

suplimentare. Dacă autorul nu răspunde în termeni legali, plângerea se consideră retrasă tacit, iar informațiile furnizate vor fi considerate de către Consiliul Concurenței ca o informare generală, ce poate fi utilă la declanșarea unor investigații din oficiu.

În cazul prezentării observațiilor relevante, începe stadiul I.1.2.- examinarea preliminară cu participarea membrilor plenului. Examinarea preliminară de către membrii Plenului Consiliului Concurenței a observațiilor și probelor suplimentare poate conduce la 2 momente:

01. - poate să fie argumentată necesitatea inițierii unei investigații, și, atunci se emite dispoziția de inițiere a investigației.

02. - observațiile prezentate nu se consideră relevante și se adoptă decizia de respingere a plângerii.

Dacă la sfârșitul stadiului I.1.1, executorul are temei rezonabil, el prezintă nota plenului Consiliului Concurenței, și apoi se trece la etapa 1.1.2 – examinarea preliminară, cu participarea membrii plenului Consiliului Concurenței, care se termină cu începerea investigației prin emiterea dispoziției de inițiere a investigației.

Cu adoptarea dispoziției de inițiere începe a doua etapă a fazei I (I.2), investigația propriu zisă de către raportorul Consiliului Concurenței. În funcție de procedurile utilizate, etapa I.2 poate fi divizată în 2 stadii:

I.2.1. Stadiul închis al investigației, efectuată de către raportor și alți membri ai echipei de investigație din subdiviziunile de specialitate ale Consiliului Concurenței.

I.2.2. Stadiul deschis al investigației, efectuată de către raportor și alți membri ai echipei de investigație din subdiviziunile de specialitate ale Consiliului Concurenței.

Stadiul închis (I.2.1) al acestei etape începe cu emiterea actului procedural în baza căruia se declanșează investigația.

Conform art. 55 din Legea concurenței Republicii Moldova, nr. 183/2012, actul procedural în baza căruia se declanșează investigația este Dispoziția Plenului Consiliului Concurenței. Prin dispoziția de inițiere a investigației, Plenul desemnează un raportor responsabil de efectuarea investigației, întocmirea raportului asupra investigației și comunicarea acestuia părților în cauză. După primirea observațiilor raportorul desemnat prezintă raportul de investigație în ședința Plenului Consiliului Concurenței. Raportorul desemnat instrumentează toate actele procedurii de investigație și propune Plenului Consiliului Concurenței dispunerea măsurilor care sunt de competența acestuia.

Conform art. 40 din Regulamentul de organizare, funcționare și procedură al Consiliului Concurenței, pus în aplicare prin Ordinul președintelui Consiliului Concurenței din România, nr. 101/2012, investigația declanșată din oficiu va fi dispusă prin ordinul președintelui în baza hotărârii Plenului Consiliului Concurenței, iar investigația declanșată în urma unei plângeri are la bază hotărârea comisiei desemnate pentru cazul respectiv sau hotărârea plenului, după caz. Raportorul este numit prin ordin al președintelui Consiliului Concurenței, la propunerea directorului general.

După adoptarea actului procedural în baza căruia se declanșează investigația se emite ordinul privind formarea echipei de investigație. Conducătorul subdiviziunii de specialitate prezintă propuneri de formare a echipei președintelui Consiliului Concurenței. Această echipă este legalizată prin ordinul Președintelui Consiliului Concurenței. Echipa de investigație trebuie să elaboreze planul investigației și va acumula probele necesare.

În sens larg, prin probă se înțelege acțiunea de stabilire a existenței unui anumit fapt, mijlocul legal prin care se poate stabili faptul care trebuie dovedit ori rezultatul obținut prin folosirea mijloacelor de probă. În sens restrâns, prin probă se desemnează fie mijlocul legal pentru dovedirea unui fapt, fie faptul probator, adică un fapt material care, fiind dovedit printr-un mijloc de probă, este folosit el pentru a dovedi un alt fapt material. În mod obișnuit noțiunea de probă este folosită în sensul de mijloc de probă, precum înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea unei dintre părți, expertiza, cercetarea la fața locului.⁵

Pentru probarea comiterii încălcării legislației concurențiale sunt utilizate următoarele acte procesuale:

01. solicitarea informației: în scris și la fața locului;
02. solicitarea și obținerea informației prin interviu;
03. efectuarea inspecțiilor

Competențe de investigare oficială, în Uniunea Europeană, are Direcția Generală de Concurență, în România - Consiliul Concurenței din România, iar în Republica Moldova – Consiliul Concurenței din Republica Moldova. Instituțiile menționate pot fi denumite generic autorități de concurență. Competențele de investigație ale autorităților de concurență sunt stipulate corespunzător în Regulamentul CE nr.1/2003, Legea concurenței din România, nr. 21/1996, și Legea concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012. Aceste acte normative

---

⁵ Ciobanu Viorel Mihai, Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Volumul II, Editura Național, 1997, p.147

consolidează competențele de investigare și oferă, de asemenea, un mecanism formal pentru obținerea probelor relevante.

Regulamentul CE, nr.1/2003, introduce o schimbare importantă care modifică procedura Comisiei la etapa investigației prin aceea că, în art. 12, prevede schimbul de informații detaliate între Comisie și Autoritățile Naționale de Concurență.

Competențele autorităților de concurență din România și Republica Moldova sunt asemănătoare, fapt care se datorează armonizării legislației, precum și utilizării acelorași acte procesuale în procesul de investigație. Totodată este necesar de menționat că în cazul unor investigații de dimensiune comunitară, acestea sunt efectuate de Direcția Generală de Concurență a Comisiei Europene.

Dovezile adunate vor fi, în general, fie documente contemporane de evidență a comportamentului părților în investigație, fie declarații făcute în cursul investigațiilor. În general, totuși, se presupune că indiferent de tipul sau forma de investigație, întreprinderile trebuie să coopereze, în concordanță cu drepturile lor fundamentale. Există obligația în ceea ce privește răspunsul întreprinderilor la solicitările de informații. Cu toate acestea, cooperarea efectivă nu absolvă părțile de obligația de a răspunde solicitărilor.

În procesul investigației se folosește așa instrument ca interviul. Interviul este noțiunea utilizată conform Legii concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012, iar declarația este noțiunea folosită de Legea concurenței din România, nr. 21/1996. Interviurile (declarațiile) se utilizează pentru obținerea informației și, de regulă, se desfășoară la sediul Consiliului Concurenței. Procedura este similară la toate autoritățile de concurență: până la interviu, angajatul este obligat să anunțe temeiul juridic, scopul interviului și intenția de a înregistra interviul, audio sau video. La fel, se aduce la cunoștință dreptul interviuatului de a refuza interviul. Declarațiile făcute în timpul interviului trebuie puse la dispoziția interviuatului spre aprobare și i se oferă un termen rezonabil pentru anumite corectări. Informația solicitată poate avea și un caracter confidențial.

Comisia utilizează principiul extraterritorialității, adică poate folosi competențele sale ca să obțină informații de la întreprinderile situate în afara spațiului comunitar. Competențele pot fi folosite doar de către Comisie pentru punerea în aplicare a normelor UE de concurență.

Instrumentarea cererilor întreprinderilor de acordare a caracterului confidențial unor documente de către Consiliul Concurenței din România se face în conformitate cu prevederile art. 27 a Legii concurenței din România, nr. 21/1996.

În scopul invocării confidențialității unor informații conținute în documentele furnizate Consiliului Concurenței, considerate secrete de afaceri sau alte informații confidențiale, întreprinderile vor furniza o versiune neconfidențială a documentelor respective, în care vor fi înlăturate pasajele care conțin informații considerate confidențiale. Dacă nu se furnizează o versiune neconfidențială a documentelor, acestea sunt considerate că nu conțin informații confidențiale. Confidențialitatea nu poate fi invocată pentru un document întreg sau pentru secțiuni întregi ale unui document, ci doar pentru informații punctuale, motivat.

În Republica Moldova informațiile ce pot constitui secret comercial sunt definite în Legea nr. 171-XIII, din 6 iulie 1994, cu privire la secretul comercial. Aceste informații trebuie să fie marcate de către reclamant conform legislației în vigoare. Alte informații, cu excepția celor ce constituie secret comercial, pot fi considerate confidențiale de către Plenul Consiliului Concurenței, dacă va fi depusă de către autorul plângerii o cerere motivată în acest sens. Pot fi considerate ca fiind confidențiale, și respectiv beneficia de protecție informațiile în cazul, și în măsura, în care dezvăluirea acestora poate dăuna semnificativ unei persoane sau unei întreprinderi. Informațiile confidențiale pot include informații care ar permite părților să-i identifice pe autorii plângerii sau pe alți terți, atunci când aceștia din urmă au un temei motivat, probat în scris, de a rămâne anonimi.

Inspecțiile sunt un alt mijloc de colectare a informațiilor și, prin urmare, multe dintre problemele discutate mai sus sunt la fel de potențial relevante pentru inspecții, deoarece fac referire la obținerea de informații.

Articolul 20 (1) din Regulamentul CE nr.1/2003 prevede că "Comisia poate efectua toate inspecțiile necesare la întreprinderi și asociații de întreprinderi". Această declarație, aparent simplă ridică mai multe aspecte discutabile.

Este importantă argumentarea necesității inspecției. În primul rând, investigația trebuie să fie "necesară". Ca și în cazul Art. 18, discutat mai sus, este importantă semnificația cuvintelor din prefață: "În scopul de a îndeplini îndatoririle atribuite prin prezentul Regulament". Restricția se referă la scopul investigației și nu la temeinicia ei în circumstanțele date. O anchetă trebuie să fie "necesară", cu alte cuvinte este un instrument necesar pentru a stabili aplicabilitatea art. 101 sau 102, din TFUE. Acest lucru conferă Comisiei o foarte substanțială marjă de apreciere, în special având în vedere gradul limitat în care o instanță poate solicita justificarea înaintată de Comisie pentru inspecție. Este, cu siguranță, discutabil faptul că competența de a efectua

investigații ar trebui să fie exercitată într-o manieră conformă cu principiul proporționalității și cu o măsură limitată de intervenție.⁶

În al doilea rând, investigațiile se pot face doar în cazurile "întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi".⁷ Din motive evidente, nu există nici o referire la guvernele și autoritățile competente ale Statelor-membre, așa cum se întâmplă la solicitările de informații.

În al treilea rând, ca și în cazul solicitării informației, nu pare să existe nici o restricție cu referire la faptul care întreprinderile pot fi investigate. Competențele Comisiei de anchetă nu se limitează la acele întreprinderi care, se crede că, ar încălca art. 101 sau 102 din TFUE. Prin urmare, întreprinderile terțe pot fi investigate. Principiile proporționalității și de măsură limitată de intervenție pot, totuși, să se aplice și să acționeze ca o restricție, pentru exercitarea de către Comisie a competențelor sale de inspecție ale registrelor și a altor documente de afaceri, etc. ale părților terțe. Comisia a acceptat că inspecțiile nu trebuie să fie arbitrare sau excesive.

În fine, nu este clar la prima vedere ce obligație, dacă este cazul, este plasată pe întreprinderile care fac obiectul anchetei. Sunt două tipuri elementare de anchetă: (a) anchete inițiate prin decizie; și, (b) anchete inițiate de oficialii Comisiei pentru a exercita unele competențe specifice de investigație.

Întreprinderea poate fi informată în prealabil, de obicei, prin telefon sau fax, despre ancheta propusă. În cazul în care nu este solicitat nici un element de surpriză, există un avantaj evident pentru Comisie: întreprinderea poate să se pregătească și să aibă reprezentanții corespunzători gata să se întâlnească cu inspectorii. Pe de altă parte, avertizarea părților despre inspecție comportă riscul ca probele pot fi distruse. În cazul în care sosesc prin surprindere, inspectorii vor cere la ușă să vorbească cu un anumit director sau angajat superior după nume sau rang, în fața cărora se identifică și anunță scopul prezenței lor. Întreprinderea poate decide atunci și acolo să refuze admiterea. Nu există nici un model stabilit de inspecții, dar inspectorii, în mod normal, cer să vadă birourile și fișierele în original, înainte de a examina anumite fișiere și documente. Pentru întreprinderi este bine ca de la început să aloce personal de conducere care să fie prezent la monitorizarea anchetei. Ei ar trebui să urmărească unde merg inspectorii, ce fișiere văd, ce copii iau, ce întrebări pun și ce răspunsuri sunt date.

---

⁶Cauza 31-59 Acciaieria e Tubificio di Brescia împotriva Înaltei Autorități a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, Culegerea 1960.

⁷Cauza 108/63 Officine elettromeccaniche A. Merlini împotriva Înaltei Autorități a CECO, Culegere 1965

Conform art. 38 al Legii concurenței din România, nr. 21/1996, inspectorul de concurență poate efectua inspecții, în orice spații, numai în baza autorizării judiciare date prin încheiere. Inspectorii de concurență pot proceda la inspecții, potrivit prevederilor, doar în baza unui ordin emis de către președintele Consiliului Concurenței și cu autorizarea judiciară dată prin încheiere de către președintele Curții de Apel București, sau de către un judecător delegat de acesta. O copie certificată a ordinului de inspecție și a autorizației judiciare se comunică obligatoriu persoanei supuse inspecției înainte de începerea acesteia.

Consiliul Concurenței din România desfășoară inspecții la solicitarea Comisiei Europene sau a unei alte autorități de concurență a unui stat membru, potrivit prevederilor art. 22 din Regulamentul CE nr. 1/2003, și ale art. 12 din Regulamentul CE nr. 139/2004, în baza ordinului de inspecție emis de președintele Consiliului Concurenței.

Conform legislației Republicii Moldova, inspecțiile se efectuează doar în cazul existenței dispoziției de inițiere a investigației. Dacă inspecția se face în încăperi, pe terenuri sau în mijloace de transport aflate în proprietatea sau în folosința întreprinderii, asociației de întreprinderi sau autorităților administrației publice, aceasta se face în bază ordinului președintelui Consiliului Concurenței.

Inspecția încăperilor de locuit, a terenurilor aferente acestora și a mijloacelor de transport care aparțin membrilor organelor de conducere sau ale membrilor personalului întreprinderilor sau asociațiilor de întreprinderi, se dispune printr-o decizie a Plenului Consiliului Concurenței și este autorizată de judecător.

Ordinul președintelui Consiliului Concurenței conține scopul, obiectivul, data și durata inspecției, precum și sancțiunile pentru împiedicarea inspecțiilor. Ordinul trebuie să fie însoțit de o delegație oficială, cu împuterniciri. Legislația concurențială a Republicii Moldova nu prevede alte modalități de a desfășura inspecția. Conform art. 56, alin. (3) din Legea concurenței nr.183/2012 în cadrul inspecției angajații Consiliului Concurenței au dreptul:

a) să intre în încăperi, pe terenuri sau în mijloace de transport aflate în proprietatea sau în folosința întreprinderii, asociației de întreprinderi sau autorităților administrației publice;

b) să examineze, să ridice sau să obțină copii sau extrase, sub orice formă, din registre și orice documente aflate în raport cu obiectul și scopul investigației, indiferent de suportul fizic sau electronic pe care sunt păstrate;

c) să sigileze, fără a suspenda activitatea întreprinderii, încăperile întreprinderii pe perioada inspecției (dar nu mai mult de 72 de ore);

d) să solicite oricărui reprezentant sau angajat al întreprinderii, al asociației de întreprinderi sau al autorității administrației publice, explicații asupra faptelor sau documentelor aflate în raport cu obiectul și scopul investigației și să înregistreze răspunsurile acestora;

e) să ceară ca informația aflată în raport cu obiectul și scopul investigației, păstrată pe calculator și accesibilă din încăpere, să fie prezentată într-o formă care ar permite ridicarea, precum și să fie vizibilă și lizibilă.

Pe parcursul inspecției membrii echipei sunt obligați:

- a) să informeze persoana supusă inspecției despre drepturile și obligațiile acesteia;
- b) să efectueze inspecția în conformitate cu împuternicirile atribuite și ținând cont de obiectul și scopul acesteia.

În același timp, el are obligația să se supună inspecției, care se desfășoară între 09:00 și 18:00. Rezultatele inspecției se consemnează într-un proces-verbal.

Documentele ridicate în cadrul inspecției desfășurate de Consiliul Concurenței care, ca urmare a unei cercetări mai detaliate, se dovedesc a nu avea legătură cu obiectul investigației se returnează întreprinderii de la care au fost ridicate și nu mai fac parte din dosarul cauzei.

Pe parcursul fazei I.2.1, agentul economic poate utiliza un set de instrumente pentru a-și valorifica ***dreptul la apărare***, unul din drepturile fundamentale, inclusiv în legislația concurențială.

Printre aceste drepturi, în etapă dată, putem menționa dreptul de a fi interviuat. În scopul exercitării atribuțiilor sale, Consiliul Concurenței poate invita la interviu orice persoană fizică sau juridică, indicând temeiul juridic, scopul și dreptul persoanei de a refuza interviuarea. Persoana poate să-și utilizeze dreptul de a participa la interviu și a oferi informațiile necesare, cât și dreptul de a refuza participarea la interviu.

Perioada de acumulare a probelor, informațiilor, analizelor și prelucrarea lor se finalizează cu întocmirea raportului de investigație. El trebuie să fie întocmit în timp de 2 luni din momentul recepționării ultimei informații. Și aici, odată cu transmiterea raportului la părți, începe următorul stadiu (I.2.2), stadiul deschis.

Raportul se transmite tuturor părților implicate, și li se oferă termenul legal de 30 zile lucrătoare pentru prezentarea observațiilor. Raportul trebuie să aibă o structură bine definitivă, conform regulamentelor interne, cât și să cuprindă elementele obligatorii stipulate în Legea concurenței din Republica Moldova nr. 183/2012,

obiectul investigației, faptele constatate, probele, concluziile și propunerile raportorului.

Faza I.2.2 - *stadiul deschis al investigației efectuate de subdiviziunile de specialitate ale Consiliului Concurenței* începe cu asigurarea dreptului la apărare a agentului economic, prin următoarele momente:

- 01) accesul la dosar;
- 02) acordarea dreptului de a-și exprima punctul de vedere cu privire la concluziile și propunerile din raportul de investigație;
- 03) asigurarea dreptului de a solicita audieri.

01) Accesul la dosar este un drept fundamental, bazat pe principiul egalității armelor. DG COMP asigură accesul la dosar prin intermediul consilierului-auditor.

Legea concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012, în art. 60, conține prevederi clare privind accesul la dosar. În acest sens, la cerere scrisă, autorului plângerii i se va acorda o singură dată accesul la documentele pe care Consiliul Concurenței și-a bazat examinarea preliminară, ca urmare a informării făcute de Consiliul Concurenței.

La rândul lor, întreprinderile și asociațiile de întreprinderi care fac obiectul investigației desfășurate de Consiliul Concurenței au dreptul de acces la dosarul Consiliului Concurenței, sub rezerva interesului legitim al întreprinderilor de a-și proteja secretele comerciale. Accesul la dosar va fi asigurat, la cerere scrisă, o singură dată ca urmare a transmiterii de către Consiliul Concurenței a raportului de investigație pentru prezentarea de observații. Ținând cont că, în conformitate cu art.59 din Legea concurenței nr.183/2012 prezentarea de observații poate avea loc în termen de 30 de zile lucrătoare de la data raportului de investigație, concluzionăm că accesul la dosar poate fi acordat numai în această perioadă.

Accesul la dosar este acordat cu condiția ca informația din dosar să fie folosită numai în cadrul procedurii respective desfășurate de Consiliul Concurenței sau procedurii judiciare eventuale legate de această procedură.

În Uniunea Europeană, dreptul la audieri al oricărei persoane care demonstrează suficient interes este stipulat în Regulamentul CE nr. 1/2003. Acest drept este respectat atât de Consiliul Concurenței din România, cât și de Consiliul Concurenței din Republica Moldova.

Conform art. 58 din Regulamentul de organizare, funcționare și procedură al Consiliului Concurenței, pus în aplicare prin Ordinul președintelui Consiliului Concurenței din România, nr. 101/2012, Președintele Consiliului Concurenței va solicita părților implicate, la momentul trimiterii raportului de investigație, ca, odată

cu transmiterea observațiilor scrise, să comunice dacă doresc ca raportul să fie dezbătut în cadrul unei audieri.

Conform art. 64 din Legea concurenței Republicii Moldova, nr. 183/2012, părțile cărora le-a fost transmis raportul de investigație sunt în drept să solicite audieri. Audierile sunt solicitate de către părți în scris odată cu prezentarea observațiilor pe marginea raportului de investigație. În cazul în care consideră necesar, Președintele Consiliului Concurenței poate dispune sau admite audierea altor persoane fizice sau juridice. Cererile de audiere ale acestor persoane se aprobă dacă acestea demonstrează suficient interes. Dacă cererile persoanelor menționate se aprobă, acestora li se transmite, la solicitare, o copie a versiunii neconfidențiale a raportului de investigație.

După terminarea procedurilor descrise mai sus, raportul de investigație cu obiecțiile părților și tabelul de divergență se prezintă membrilor Plenului. Aici începe etapa a treia a primei faze (I.3) și anume: ***Investigația sub egida membrilor Plenului Consiliului Concurenței.***

Menționat că, în această etapă, procedurile aplicate de Consiliul Concurenței din România și Consiliul Concurenței din Republica Moldova diferă. Acest fapt este determinat de deosebirile structurale și competențele acordate. Astfel, în România, decizia de constatare a încălcării poate fi adoptată de Plen, dar și de Comisie, constituită din 3 membri a Plenului. Președintele Consiliului Concurenței stabilește componența comisiei pentru fiecare caz în parte și îl desemnează pe unul dintre membri pentru a conduce lucrările acesteia. La cererea unui membru al comisiei, sau a președintelui Consiliului Concurenței, cazul cu care comisia a fost investită este examinat de Plenul Consiliului Concurenței.

În Republica Moldova, deciziile asupra cazurilor se adoptă doar de Plen, respectiv fiecare membru al Plenului este obligat să studieze dosarul prezentat și să participe la audierile dispuse pe acest dosar.

Investigația sub egida membrilor Plenului Consiliului Concurenței constă din 2 stadii: desfășurarea audierilor și deliberarea deciziei.

Una dintre cele mai importante etape a fazei de examinare a încălcării legislației concurențiale de autoritatea de concurență este deliberarea. În cadrul acestei etape are loc sintetizarea tuturor informațiilor acumulate în procesul investigației și se finalizează cu elaborarea deciziei Plenului, celui mai important act procedural al Consiliului Concurenței.

Deliberarea reprezintă operațiunea în cadrul căreia membrii Plenului stabilesc soluții ce urmează a fi pronunțate cu privire la investigația efectuată. Această etapă

are loc după administrarea probelor atunci când membrii plenului vor considera că dispun de suficiente date pentru adoptarea deciziei.

Ca urmare a deliberărilor, Plenul Consiliului Concurenței, sau comisia de soluționare, adoptă decizia cu privire la cazul investigat.

Conform art.65 din Legea concurenței Republicii Moldova, nr. 183/2012, după examinarea observațiilor făcute de părți asupra raportului de investigație și, după caz, după desfășurarea audierilor, Plenul Consiliului Concurenței decide asupra cazului. Ședințele plenului în care are loc deliberarea sunt închise, în vederea protejării informației a cărei divulgare este restrânsă. Deciziile Plenului Consiliului Concurenței se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți. În caz de paritate de voturi votul președintelui ședinței este decisiv.

Este necesar de menționat că membrii Plenului Consiliului Concurenței din Republica Moldova nu au dreptul să se abțină de la vot, totodată în termen de 3 zile pot expune opinia separată în formă scrisă, în cazul în care au votat împotriva deciziei adoptate de plen. Membrii plenului Consiliului Concurenței sunt obligația să păstreze secretul deliberărilor.

Deciziile și prescripțiile Plenului Consiliului Concurenței adoptate în vederea realizării atribuțiilor sale, se comunică în scris persoanelor vizate în termen de 10 zile calendaristice de la data adoptării lor.

Prima fază de aplicare a legislației procesual concurențiale, ce ține de examinarea încălcării concurențiale, intră în competența exclusivă a Consiliului Concurenței. Faza a doua, "**Judecarea cauzei**", este una facultativă și ține de competența instanței judiciare. Judecarea cauzei poate avea loc în 2 etape:

Etapa **II.1** – Judecata în fața primei instanțe (control judecătoresc);

Etapa **II.2** - Utilizarea căilor legale de atac (control judiciar).

După cum s-a menționat această fază a procesului examinării încălcării legislației concurențiale se desfășoară în cadrul instanței de judecată, ținând cont de principiul accesului la justiție, în conformitate cu procedura contenciosului administrativ. În cazul, în care întreprinderea sau autoritatea publică se conformează deciziei autorității de concurență, această fază poate fi evitată.

Faza a treia, "Executarea deciziei de constatare a încălcării legislației concurențiale", este faza finală de aplicare a legislației procesual concurențiale. Scopul activității autorității de concurență și a instanței de judecată nu se poate limita

doar la obținerea unei decizii favorabile. Simpla recunoaștere a dreptului de a restabili dreptul încălcat nu este, adeseori, suficientă.⁸

Aici putem distinge 2 situații:

- a. executarea benevolă
- b. executarea silită

Prin deciziile adoptate de autoritatea de concurență se pot constata încălcări ale normelor procedurale și încălcări ale normelor materiale.

a) *Executarea benevolă a deciziilor Plenului Consiliului Concurenței* poate avea loc doar în cazul constatării încălcării normelor materiale ale legislației concurențiale. Deciziile de constatare a normelor procedurale se adoptă pentru a forța întreprinderile, asociațiile de întreprinderi, sau autoritățile publice să nu împiedice activitatea autorității de concurență prin nefurnizare informațiilor solicitate etc.

În cazul executării benevole a deciziilor de constatare a încălcării normelor materiale ale legislației concurențiale, se evită faza a doua a procesului, ”Judecarea cauzei”. Considerăm că o astfel de practică este salutară și indică faptul că decizia autorității de concurență este bine argumentată și motivată, astfel încât întreprinderea a conștientizat pericolul comportamentului anticoncurențial și consideră nerațional consumul resurselor pentru atacarea acestei decizii.

b) *Executarea silită a deciziei Plenului Consiliului Concurenței* poate avea loc în cazul când decizia a fost menținută de instanțele de judecată sau în cazul în care, deși nu a fost atacată, nu a fost nici executată de întreprinderea sancționată.

Ultimul, capitolul V, “ Răspunderea juridică și procedurile speciale în dreptul procesual concurențial”, este dedicat consecințelor juridice pentru încălcările procesuale și explicării regulilor speciale derogatorii caracteristice dreptului procesual concurențial. Răspunderea juridică și sancțiunile constituie o componentă importantă a sistemului juridic. Sancțiunile intervin ori de câte ori sunt încălcate prevederile legale. Există răspunderi juridice pentru nerespectarea exigențelor legii, este o cerință obligatorie pentru funcționarea sistemului de drept și chiar existența statului de drept.

După cum s-a menționat, Dreptul procesual concurențial este o ramură de drept sancționator. Sancțiunile procedurale au în toate situațiile, un rol deosebit de important, întrucât ele sunt destinate să contribuie la o optimă administrare a justiției. Fără existența unor sancțiuni procedurale, activitatea juridică - bazată pe confruntarea unor - interese nu s-ar putea realiza în condițiile propuse unui stat de drept. Consacrarea drepturilor și obligațiilor procedurale ar rămâne doar formală, în lipsa

---

⁸ Leș Ioan, *Tratat de drept procesual civil*, Ed.a 5-a, rev.- București: Ed.C.H.Beck, 2010, p. 1041

unor sancțiuni care să intervină pentru a impune participanților la activitatea juridică conduita adecvată. Dar, sancțiunile procedurale nu corespund numai unui interes general, ci și unui interes concret al părților litigante, pentru care procesele civile nu trebuie să se externeze, ci dimpotrivă, se impune să fie sancționate, cu respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege. În aceste condiții, se poate afirma că sancțiunea de drept procesual reprezintă, ea însăși, o garanție a restabilirii ordinii de drept și în ultimă instanță, a drepturilor subiective contestate.

În analiza legislației aplicate în vederea examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale, putem evidenția următoarele sancțiuni procedurale: nulitatea, decăderea, amenda, penalitatea cu titlu cominatoriu și prescripția extinctivă.

Procedurile speciale în dreptul procedural concurențial care ajută la eficientizarea activității de investigație sunt angajamentele agenților economici, care pot înlătura benevol de către mediul de afaceri a îngrijorărilor autorității de concurență. A doua procedură specială este politica de clemență, care la fel practic, încă nu este foarte eficient implementată nici în țările membre UE, și există multe rezerve la capitolul procedurilor.

Principiile și normele de procedură examinate anterior sunt consacrate modului general de examinare a cazurilor de încălcare a legislației concurențiale. Aceste reguli sunt foarte variate și pot fi considerate ca un drept comun în materie procesual concurențială.

Evoluția relațiilor sociale din domeniul economic și concurențial a impus instituirea unor reguli de procedură speciale, derogatorii de la dreptul comun. Toate aceste norme formează procedurile speciale.

În Legea concurenței Republicii Moldova, nr.183/2012, este prevăzută **politica de clemență**, care trebuie să ducă la erodarea înțelegerilor de cartel, prin diminuarea sau imunitatea la amendă. Astfel, *clementa este recompensa acordată de către Consiliul Concurenței întreprinderilor sau asociațiilor de întreprinderi pentru cooperarea cu Consiliul Concurenței.*

Pentru a beneficia de acordarea clemenței întreprinderea trebuie să se adreseze Consiliului Concurenței cu o solicitare în acest sens. Pentru a înainta solicitarea respectivă, întreprinderea trebuie să coopereze în mod real cu Consiliul Concurenței, continuu și prompt, pe parcursul întregii investigații (ex. furnizează informația necesară, nu falsifică și nu distruge probe, nu ascunde informația, nu dezvăluie existența cererii de clemență, până la transmiterea raportului la părți etc.) și este obligată să înceteze implicarea în acest acord.

Procedura de acordare a imunității la amendă constă din mai multe elemente:

Întreprindere sau asociație de întreprinderi care dorește să solicite imunitate la amendă trebuie să se adreseze Consiliului Concurenței, să depună declarația și să furnizeze întregul material probatoriu.

Prezentarea unei liste, care reflectă natura și conținutul elementelor probatorii, copiile documentelor din care au fost eliminate anumite informații, și care pot fi utilizate drept confirmare a naturii probatorii pentru elementele prezentate în listă. Consiliul Concurenței confirmă în scris primirea cererii, timpul când a fost depusă cererea și furnizarea informațiilor și probelor.

După primirea informației, Consiliul Concurenței acordă întreprinderii imunitatea condiționată la amendă (în scris).

În cazurile în care Consiliul Concurenței trebuie să verifice probele, poate să-și rezerve timp pentru a efectua procedurile de verificare, după care acceptă, condiționat, procedura de clemență.

Informarea agentului economic în legătură cu decizia Consiliului Concurenței.

Dacă există mai multe solicitări pentru clemență, cererile vor fi analizate în ordinea cronologică (în ordinea depunerii).

Întreprinderea are dreptul, să-și retragă solicitarea de clemență în orice etapă.

La sfârșitul procedurii de investigație, Consiliul Concurenței acordă imunitate la amendă pe baza Deciziei Plenului Consiliului Concurenței.

În toate deciziile emise, la sfârșitul procedurii de investigație, Consiliul Concurenței va determina nivelul reducerii de care va beneficia întreprinderea sau asociația de întreprinderi, raportat la amenda care i-ar fi fost aplicată în mod normal.

În UE, procedura specială de **acceptare a angajamentelor** este guvernată de Comunicatul Comisiei, privind măsurile corective admisibile în temeiul Regulamentului Consiliului (CE), nr. 139/2004 și în temeiul Regulamentului Comisiei (CE), nr.802/2004 (2008/C 267/01), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C-267/1, din 22 octombrie 2008.

În România, acceptarea angajamentelor propuse de către întreprinderi sunt reglementate de prevederile Legii concurenței din România, nr. 21/1996, și Instrucțiunile privind condițiile, termenele și procedura pentru acceptarea și evaluarea angajamentelor, în cazul practicilor anticoncurențiale, puse în aplicare prin Ordinul președintelui Consiliului Concurenței din România, nr. 724/2010.

În Republica Moldova, reglementarea procedurii de acceptare a angajamentelor se face prin Legea concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012, și prevederile Regulamentului privind acceptarea angajamentelor propuse de către întreprinderi, adoptat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.3 din 22.01.2015.

Ținând cont că legislația Republicii Moldova este armonizată cu legislația Uniunii Europene, putem spune că procedurile aplicate la acceptarea angajamentelor în România și Republica Moldova sunt identice.

Scopul principal pentru acceptarea angajamentelor este restabilirea mediului concurențial, prin luarea de măsuri pentru înlăturarea situației care a determinat Consiliul Concurenței să declanșeze investigația.

Întreprinderile pot propune asumarea de angajamente, în cazul practicilor concurențiale și concentrărilor economice, respectiv asumarea de angajamente nu este posibilă în cazul actelor de concurență neloială, acțiunilor autorităților publice care limitează concurența, ajutorului de stat ilegal. Este necesar de menționat că Consiliul Concurenței nu are dreptul să accepte angajamente în cazul comiterii încălcărilor concurențiale ce sunt fapte de gravitate mare, așa cum sunt definite de art. 72 din Legea concurenței din Republica Moldova, nr. 183/2012.

Procedura de acceptare a angajamentelor este o procedură specială care reprezintă derogare de la regulile procedurale ale dreptului procesual concurențial. Aceste reglementări speciale sunt justificate de obiectivul final al politicii concurențiale a statului, eliminarea problemelor de ordin concurențial și instituirea cât mai rapid a unui mediu concurențial normal în beneficiul consumatorului. Astfel, procedura de acceptare a angajamentelor este o procedură necontencioasă de soluționare a problemei concurențiale cu resurse limitate.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

În baza cercetărilor efectuate, putem trage următoarele concluzii:

Dezvoltarea societății a condus la conștientizarea necesității dezvoltării reglementării relațiilor economico – juridice, inclusiv cele concurențiale, specifice agenților economic.

Dreptul, în calitate de fenomen social complex, înglobează trăsăturile esențiale ale societății, inclusiv viața economică, aspecte social – politice precum, și voința colectivă.

Am explicat apariția raporturilor procesual concurențiale prin prisma teoriei lui Maslow.

Motivația reglementării relațiilor procesual – concurențiale este determinată de nevoile oamenilor. După asigurarea protecției juridice a nevoilor aflate la baza piramidei (exemplu: dreptul la viață), se dorește satisfacerea celorlalte nevoi, situate spre vârful piramidei.

Fiind în legătură strânsă cu practica socială, legislația reacționează mai prompt la schimbările din viața socială decât sistemul de drept. Deseori procesul legislativ, depășește domeniul de aplicare a ramurii de drept. Aceasta se referă și la reglementarea relațiilor procesuale în cazul litigiilor concurențiale, situație ce se regăsește în mai multe ramuri de drept.

Separarea dreptului procesual concurențial, ca ramură de drept public distinctă sistemului de drept, este o necesitate determinată de realitățile moderne.

Legislația antimonopol a cunoscut o evoluție îndelungată, de la Zenon, an.483, care a scris primul act antimonopol “Constituția despre prețuri”, până în zilele noastre.

Legislația contemporană antimonopol a apărut în SUA, la începutul sec. XX, și se manifestă prin susținerea și promovarea monopolurilor, ca una dintre puținele posibilități de dezvoltare a științei, inovării și tehnologiilor avansate.

Legislația antimonopol europeană, apărută mai târziu decât cea americană, pune accentul pe protejarea liberei concurențe, și pe limitarea monopolizării domeniilor de activitate.

Reglementările concurențiale internaționale și naționale are drept scop crearea condițiilor și regulilor necesare pentru ca economiile să se dezvolte eficient, cu respectarea intereselor consumatorilor.

Evoluția reglementărilor antimonopol în Moldova a evaluat pe parcursul ultimilor 20 ani și acum sunt guvernate de Legea concurenței nr.183/2012, care corespunde celor mai performante practici europene.

Am analizat ramura distinctă a dreptului procesual concurențial, ca obiect de reglementare propriu, metodă de reglementare , principii comune, interes social și sancțiuni juridice.

Am identificat ramura de drept distinct – Dreptul procesual concurențial ca o totalitate a normelor juridice care reglementează activitatea autorităților statului, a părților, precum și raporturile ce se stabilesc în procesul de constatare a faptelor ce constituie încălcări ale legislației concurențiale și aplicării sancțiunilor și măsurilor prevăzute de legislația concurențială celor care le-au săvârșit.

Am elaborat matricea divizării procedurale ce include III faze, mai multe etape, stadii și momente ale procedurilor în investigația încălcărilor concurențiale.

Sau stabilit elementele și principiile dreptului procesual concurențial, inclusiv prin prisma analizei atât în diferite sisteme de drept,cât și în diferite ramuri de drept.

Analizând procedurile existente în legislația procesuală concurențială se constată o insuficiență și complexitate a procedurilor, ce ar permite implementarea

eficiență a legislației concurențiale, fapt ce a condus la necesitatea elaborării procedurilor noi.

Am determinat două proceduri speciale în dreptul procesual concurențial și anume dreptul agenților economici de a apela la angajamente și dreptul la clemență.

Concluziile formulate permit enunțarea următoarelor recomandări și propuneri de lege ferenda:

- a) Algoritmizarea procedurilor din legislația procesuală concurențială, și introducerea procedurilor noi ce ar permite tratarea corectă și univocă a legislației în vigoare, de exemplu:
  - reglementarea procedurii de reluare a investigației în cazul, în care după remiterea raportului de investigație la părți, apar circumstanțe noi ce modifică încălcarea faptei juridice.
- b) Reglementarea procedurilor speciale, inclusiv a măsurilor interimare (în acte normative interne).
- c) Specificarea cazurilor de "când" și "cum" se constată interesul public major pentru inițierea investigației din oficiu de către Consiliul Concurenței.
- d) Remunerarea din quantumul amenzii, a persoanei care prezintă Consiliului Concurenței informații, ce permit constatarea încălcării prevăzute de art. 5 din Legea concurenței, nr. 183/2012.

Stabilirea procedurii de conciliere de către Consiliul Concurenței între agenții economici participanți la dosar.

LISTA LUCRĂRILOR ȘI ARTICOLELOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT